

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора
завідувача кафедри початкової освіти, природничих і математичних
дисциплін та методик їх викладання

Полтавського національного педагогічного університету

імені В.Г. Короленка

ФЕДІЙ Ольги Андріївни

на дисертаційне дослідження

ВАСИЛЬЄВОЇ Галини Іванівни

**«Формування методичної компетентності педагогічних працівників
закладів загальної середньої освіти в умовах інклюзивного середовища»,**

подане на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Актуальність та доцільність проблеми дослідження, обраної Васильєвою Галиною Іванівною, не викликає сумнівів адже реформування та модернізація освіти, які відбуваються наразі в умовах суспільних трансформацій, вимагають її відповідності цивілізаційним викликам, одним з яких є забезпечення доступу до загальноосвітнього простору і якісної освіти дітям з особливими освітніми потребами. Реформування освітньої системи України, що передбачає усталення інклюзивної парадигми у межах Нової української школи з акцентом на освітній підтримці та адаптації чинників навколишнього середовища, зумовило суспільний запит на підготовку педагогічних працівників, які спроможні швидко і якісно включитися у професійну діяльність в інклюзивному середовищі, та окреслило їхню недостатню сформованість методичної компетентності в умовах інклюзивного середовища. Організація інклюзивного навчання потребує визначення методологічних засад методичної компетентності працівників закладів загальних середніх освіти (далі – ЗЗСО), які беруть безпосередню

участь в організації та забезпеченні ефективного функціонування інклюзивного середовища на основі формування професійної здатності виконувати функції наставника, тьютора, модератора й визначати індивідуальну освітню траєкторію дитини з особливими освітніми потребами.

Вагомість дослідження підкреслюється ще й тим, що дисертаційне дослідження виконано відповідно до плану зведеного плану НДР сфери освіти, науки та інноватики «Теоретичні та методичні основи формування системи післядипломної освіти на засадах сталого розвитку» (Державний реєстраційний № 0117U004914), стратегії розвитку соціальної згуртованості українського суспільства: соціокультурний та освітній виміри» (Державний реєстраційний № 0120U001014)

Структура роботи є логічною й адекватно відображає траєкторію руху теоретико-експериментального дослідження. Основний зміст дисертаційної роботи свідчить про широку ерудицію здобувачки, її здатність до системного охоплення різних аспектів досліджуваних педагогічних явищ і процесів, критичність і креативність професійного мислення.

Інтерес викликає аналіз стану досліджуваної проблеми в педагогічній теорії та практиці. Залучення широкої вітчизняної та зарубіжної теоретичної бази з питань професійної підготовки педагогічних працівників ЗЗСО в умовах інклюзивного середовища, організації курсів підвищення кваліфікації та впровадження інклюзивної освіти у ЗЗСО, дозволило Г.І. Васильєвій висвітлити теоретичні засади дослідження, сформулювати його вихідні положення.

На основі проведеного аналізу науково-педагогічної літератури, Галина Василівна цілком теоретично *обґрунтовала* педагогічні умови формування методичної компетентності педагогічних працівників ЗЗСО в умовах інклюзивного середовища: (пробудження мотивації до підвищення кваліфікації впродовж кар'єрного зростання; спрямування на практико-орієнтовану професійну підготовку через створення заходів підвищення

кваліфікації педагогічних працівників ЗЗСО для формування методичної компетентності в умовах інклюзивного середовища з реалізацією програми «Інклюзивне середовище: формування методичної компетентності», з впровадженням методичного посібника «Методичні рекомендації планування роботи асистента учителя закладів загальної середньої освіти з інклюзивною формою навчання» та з використанням «Термінологічного словника – інклюзія»; забезпечення формування методичної компетентності через наповнення відкритого електронного контенту (https://uvu.org.ua/formuvannia_mk/) методичними матеріалами з інклюзивної освіти для саморозвитку, самовдосконалення та самореалізації педагогічних працівників ЗЗСО націлених на поглиблення та розширення їх можливостей удосконалення методичної компетентності, підвищення готовності до адаптації в умовах інклюзивного середовища).

Дисертанткою розроблено модель умови формування методичної компетентності педагогічних працівників ЗЗСО в умовах інклюзивного середовища, уможливлення якої відбувається на основі застосування органічно поєднаних методологічних підходів (*системного, цілісно-синергетичного, особистісно-розвивального, інтерактивного, диференційного, компетентнісного*); принципів (гуманізму, компетентності, педагогічної творчості, проблемності, професійного саморозвитку, орієнтації на особистість); функцій (освітньої, мотиваційної, організаційної, науково-дослідної, соціокультурної).

Заслуговує на увагу, що в моделі формування методичної компетентності педагогічних працівників ЗЗСО в умовах інклюзивного середовища дисертантка зуміла виділити цілком досяжну мету, окреслила адекватні завдання, застосувала методи, що відповідають предмету дослідження. Результати педагогічного експерименту піддано якісному і кількісному статистичному аналізу, що підтверджують значущість і доцільність процесу формування методичної компетентності педагогічних працівників ЗЗСО в умовах інклюзивного середовища, а також визначених

дослідницею педагогічних умов її забезпечення. Усе це в сукупності забезпечує обґрунтованість положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації та свідчить про їх достовірність.

Характеризуючи наукову новизну виконаного дослідження, слід відзначити, що Галиною Іванівною теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено організаційно-педагогічні умови формування методичної компетентності педагогічних працівників ЗЗСО в умовах інклюзивного середовища; теоретично обґрунтовано структурні компоненти готовності та визначено критерії, показники і рівні сформованості методичної компетентності педагогічних працівників ЗЗСО в умовах інклюзивного середовища; *уточнено* сутність поняття «професійна підготовка майбутніх учителів художньо-естетичного циклу», «готовність майбутніх учителів художньо-естетичного циклу до профільного навчання учнів у ЗЗСО».

Практичне значення дослідження вбачаємо передовсім у розробленні й упровадженні у професійну підготовку Розроблено модульну програму підвищення кваліфікації «Інклюзивне середовище: формування методичної компетентності» з впровадженням «Методичних рекомендацій планування роботи асистента учителя закладів загальної середньої освіти з інклюзивною формою навчання» та словника «Термінологічний словник – інклюзія»; розроблено динамічний, відкритий професійно спрямований електронний ресурс (https://uvu.org.ua/formuvannia_mk/) для забезпечення організації та підтримки процесу формування методичної компетентності педагогічних працівників ЗЗСО у післядипломній освіті.

Методичні рекомендації готові до використання педагогічними працівниками в ЗЗСО, у професійній підготовці майбутніх педагогічних працівників для інклюзивної освіти у ЗВО, в системі підвищення кваліфікації та перекваліфікації педагогічних працівників та в інститутах післядипломної освіти педагогічних кадрів.

Результати дослідження **впроваджено** в освітній процес Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (акт № 07-10/112 від 16.02.2021 р.), Київського університету імені Бориса Грінченка (довідка № 84-2 від 12.05.2021 р.), Державного вищого навчального закладу «Університет менеджменту освіти» Центрального інституту післядипломної освіти при НАПН України (довідка № 478 від 22.04.2021 р.), управління освіти Дарницької районної у місті Києві державної адміністрації (довідка № 1125 від 16.04.2021 р.).

Матеріали, подані в додатках, загалом сприяють повноті сприймання основного тексту. Список використаних джерел, а також посилання на них у тексті дисертації здійснено здебільшого з дотриманням вимог.

Аналіз публікацій Г.І. Васильєвої засвідчив їх відповідність вимогам до оприлюднення результатів кандидатського дослідження, зокрема, серед загальної кількості робіт: 2 статті в колективних монографіях, 3 статті – у наукових фахових виданнях України, 1 – у науковому періодичному зарубіжному виданні, 3 праці апробаційного характеру, 2 праці, які додатково відображають наукові результати дисертації.

Автореферат дисертації адекватно відображає зміст і результати виконаної дослідницької роботи. Зміст автореферату ідентичний основним положенням дисертації.

Дисертантка справедливо зазначає, що здійснена нею теоретико-експериментальна робота не вичерпує досліджувану проблему і вважає за доцільним вивчення питання обґрунтування та створення освітнього середовища дистанційної форми перепідготовки та підвищення кваліфікації педагогічних працівників ЗЗСО в умовах інклюзивного середовища. Уважаємо, що зазначені напрями науково-дослідницької діяльності можуть слугувати орієнтиром для подальших наукових пошуків Г.І. Васильєвої.

Є всі підстави класифікувати дисертаційне дослідження Галини Іванівни Васильєвої як завершене теоретико-експериментальне дослідження,

що містить нові наукові положення, має певне теоретичне та практичне значення.

Результати проведеного дослідження дають підставу вважати, що визначені завдання реалізовано, мету досягнуто, сукупність отриманих наукових положень має певне значення для теорії і методики професійної освіти. Однак, проведене дослідження, не позбавлене недоліків, тому вважаємо за необхідне надати зауваження, які виникли в процесі опрацювання матеріалу кандидатської дисертації Галини Іванівни Васильєвої:

1. У роботі не пропорційно наповнені параграфи, зокрема параграф 1.2 перевантажений змістовно, доречно було б нормативну базу перенести в додатки рукопису.

2. Доречно було б статистичні матеріали параграфу 1.2, на ст. 58-60, щодо аналізу включення учасників освітнього процесу в інклюзивне середовище ЗЗСО, зазначити у авторефераті.

3. Теоретичний аспект дослідження виглядав би переконливіше, якби дисертанткою більше уваги було приділено обґрунтуванню його понятійно-термінологічного апарату в окремому параграфі.

4. У моделі (Рис 1.1.) на ст.12, доцільно було б показати структурні компоненти та етапи формування методичної компетентності педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти в умовах інклюзивного середовища.

5. Дослідження спрямоване на практико-орієнтовану професійну підготовку педагогічних працівників ЗЗСО з метою формування методичної компетентності в умовах інклюзивного середовища через створення заходів перепідготовки та підвищення кваліфікації, доцільно було б присвятити увагу перспективі перепідготовки педагогічних працівників у закладах вищої освіти на другому рівні «магістр».

6. На жаль, робота не позбавлена помилок редакційного характеру.

Висловленні нами зауваження не знижують наукової та практичної цінності дисертаційного дослідження Васильєвої Галини Іванівни «Формування методичної компетентності педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти в умовах інклюзивного середовища».

Дисертація є цілісним завершеним самостійним науковим дослідженням, спрямованим на виконання визначеної мети та структурованим згідно поставлених завдань. Автореферат дисертації детально відображає зміст та структуру дисертації, висвітлює основні ідеї та здобутки дослідника. Дисертація повністю відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України «Порядок присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника» (№567 від 24 липня 2013 р), а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри початкової освіти,
природничих і математичних дисциплін
та методик їх викладання
Полтавського національного педагогічного
університету імені В.Г. Короленка

О. А. Федій